Tuomas Ojanen

2.10.2024

Eduskunnan perustuslakivaliokunnalle

HE 86/2024 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi Teollisuustuki Oy -nimisestä valtion kokonaan omistamasta osakeyhtiöstä sekä Suomen Teollisuussijoitus Oy -nimisestä valtionyhtiöstä annetun lain muuttamisesta

1. Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi uusi laki Teollisuustuki Oy -nimisestä valtion kokonaan omistamasta osakeyhtiöstä. Samalla kumottaisiin Ilmastorahasto Oy -nimisestä valtion kokonaan omistamasta osakeyhtiöstä annettu laki, Business Finland Venture Capital Oy:stä annettu laki sekä Innovaatiorahoituskeskus Business Finlandista ja Business Finland -nimisestä osakeyhtiöstä annetun lain 1 §:n 4 momentti. Lisäksi muutettaisiin Suomen Teollisuussijoitus Oy -nimisestä valtion kokonaan omistamasta osakeyhtiöstä annettua lakia.
2. Esityksen säätämisjärjestysperustelujen mukaan (ks. 48-51) perustuslakivaliokunnan lausunnon pyytäminen käsillä olevasta hallituksen esitystä johtuu lähinnä siitä, että hallituksen esitykseen sisältyvä julkisen hallintotehtävän määritelmä keskustelutti lausuntokierroksella. Tämän ”merkittävän oikeudellisen epävarmuuden poistamiseksi” työ- ja elinkeinoministeriö on katsonut, että hallituksen esityksestä olisi syytä pyytää perustuslakivaliokunnan lausunto (s. 51).
3. Perustuslain 124 §:n mukaan julkinen hallintotehtävä voidaan antaa muulle kuin viranomaiselle vain lailla tai lain nojalla, jos se on tarpeen tehtävän tarkoituksenmukaiseksi hoitamiseksi eikä vaaranna perusoikeuksia, oikeusturvaa tai muita hyvän hallinnon vaatimuksia. Merkittävää julkisen vallan käyttöä sisältäviä tehtäviä voidaan kuitenkin antaa vain viranomaiselle.
4. Esityksen säätämisjärjestysperusteluissa sekä muuallakin esityksessä on tehty selkoa perustuslain 124 §:stä perustuslain esitöiden ja eduskunnan perustuslakivaliokunnan lausuntokäytännön valossa. Esityksessä katsotaan, että Teollisuustuki Oy-lakiin sisältyisi julkisia hallintotehtäviä, ja että ehdotettu sääntely täyttää perustuslain 124 §:ssä säädetyt julkisen hallintotehtävän antamisen edellytykset.
5. Nähdäkseni voidaan keskeiseltä osin yhtyä esityksen perusteluissa esitettyihin valtiosääntöoikeudellisen arvioinnin lähtökohtiin, samoin kuin johtopäätöksiin esityksessä ehdotetun sääntelyn suhteesta perustuslain 124 §:ään. Esimerkiksi 1. lakiehdotuksen 4 §:n 2 momentin mukaisessa valtiontukea sisältävässä tehtävässä on kyse julkisesta hallintotehtävästä perustuslain 124 §:ssä tarkoitetulla tavalla. Tässä yhteydessä on merkityksellistä huomioida myös se, että esityksellä annettaisiin Teollisuustuki Oy:lle sellaisia Business Finland Venture Capital Oy:lle kuuluvia tehtäviä, joissa on kyse julkisesta hallintotehtävästä perustuslain 124 §:ssä tarkoitetulla tavalla. Myös Ilmastorahasto Oy:lla on ollut julkisia hallintotehtäviä.
6. Käsillä oleviin yhtiöihin liittyy vahva julkinen intressi. Tässä yhteydessä on merkityksellistä huomioida se, että Suomen Teollisuussijoitus Oy ja Teollisuustuki Oy ovat Suomen valtion lukuun laskettavia tahoja EU-oikeudellisessa mielessä, eikä merkitystä ole tällöin sillä, että valtio omistaisi Suomen Teollisuussijoitus Oy:n, joka puolestaan omistaisi valtiontukia myöntävän Teollisuustuki Oy:n. Suomen valtio olisi siten EU-oikeudellisessa vastuussa mahdollisista yhtiöiden EU-oikeutta rikkovista teoista tai laiminlyönneistä, ml. vahingonkorvausvastuu mahdollisesta EU-oikeuden rikkomisesta yksityisille tahoille aiheutuvista vahingoista.[1]

[1]Ks. jäsenvaltion käsitteestä EU-oikeudessa ja jäsenvaltion vastuusta, ml. vahingonkorvausvastuusta, Tuomas Ojanen, EU-oikeuden perusteita, Helsinki 2016, s. 130-132, ks. myös 109-115.